

18. června 2007, Praha.

Posudek bakalářské práce kol. Gustava Koutníka „Alegorická metoda výkladu u Filona Alexandrijského“.

Práci kol. Koutníka hodnotím jako odpovídající nárokům. Nejprve stručně zmíním několik principiálních kladů, potom podrobně zápory:

1) Pisatel velmi rozumně zasazuje Filóna do dobových myšlenkových souřadnic, čímž ukazuje, že ví o obtížnosti pochopení starých míst a časů.

2) Probírá některé klasické moderní prameny, které přečetl (Dillon, Dodds), a nemaří tak čas svůj ani (potenciálních) čtenářů tím, že by se snažil vymyslet vše takzvaně poctivě, tj. sám.

3) Jasně definuje své cíle (s. 4) a v práci se jimi řídí.

4) Literaturu čte často pozorně (s. 31) a má dobré postřehy, jen někdy není patrné, jsou-li jeho nebo u nich chybí odkaz (s. 32). Jinde odlišuje své vývody jasně (s. 35, 46).

5) Práci pisatel přehledně rozdělil a udržel přiměřeně dlouhé úseky, zabývající se jednotlivými tématy, čímž ukázal, že „umí psát.“ (Neplatí to však tak doslova pro hl. část práce, s. 27-44 by snesly ještě nějaké podnadpisky).

6) V části o samotné alegorezi u Filóna má dostatek příkladů, které práci dávají záživnost a pochopitelnost. Velmi kladné je, že si všímá i motivů alegorizace (s. 17-8; chybí však úvaha o tom, co Filóna k alegorizaci provokuje – je to např. podezřelé a jakoby nelogické opakování slov v bibli).

7) Byla by potřeba nějak jasně vyrýsovaná definice alegorie, třeba jen pracovní, ale aspoň pokus.

8) Samostatně čitelný a koncizní je závěr práce (s. 46-7).

Nyní výtky, často vlastně stíny toho, co bylo chváleno výše: Principiálním nedostatkem je podle mne 1) nedostatečná práce se sekundárními prameny. Připadalo by mi logické, kdyby pisatel vyšel z práce P. Borgena: *Philo: A Critical and Synthetical Survey of Research since World War II* (Berlin – New York, 1984), která referuje sekundární literaturu k Filónovi a mohla posloužit jako rozcestník k ní; práci necituje. Nevyužití Borgenova titulu rezultuje např. v tom, že na s. 20-1 pisatel tvrdí, řídě se L. Grabbem, že Filónova metoda alegorizace je bližší řeckému modelu než palestinskému židovskému. To tvrzení by šlo zkorigovat (Borgen, s. 124-6: F. mohl čerpat z rabínských tradic). Čili: nechat se vést sekundární literaturou není v bak. práci špatně, ale víc pohledů pisateli dává soudnější odstup. O samotné aleg interpretaci má Borgen samostatnou kapitolu (s. 128-32).

Naopak práci E. Steina: *Die allegorische Exegese des Philo aus Alexandria* (Giessen, 1929) sice cituje, ale pouze jednou (s. 17 pozn. 37), a to s. 1-3, přestože se Steinova knížka zabývá i tématy, které probírá i předložená bak. práce (nevyrovnává se např. se Steinovým dělením alegorizace profánní a theologické, necituje ho u výkladů možných kořenech judaistické alegorizace). Vyhlíží to, jako by si pisatel Steinem jen zlepšoval závěrečný seznam literatury, aniž by ho přečetl.

Spíše jako upozornění než výtku uvádím článek Davida M. Haya. Pojednává o Filónově sebepojetí jakožto exegeta. Filón hovoří o spirituálních základech exegeze a do svých spisů se je snaží racionalizovat.¹ Článek by byl pisateli pomohl, ovšem sborník, v němž se nachází (*Studia Philonica III*, 1999, ed. T. Runia – D. M. Hay – D. Winston, Scholars Press; s. 40-52), přišel do Prahy až po napsání bak. práce. K úvodu o Filónovi by asi patřilo i

¹ Srv. např. *Leg.* 2.85-6 o koncentraci jako daru, který nelze vynutit např. ani samotou (*Migr.* 34-5).

upozornění, že se sám nechápal jako závazná vykladačská autorita (narozdíl od Učitele spravedlnosti z kumránských textů nebo apoštola Pavla [Day, s. 48]). Mírnou výtku zmírňuje pisatelova zmínka na s. 30.

Cituje-li už pisatel německou knihu Steinovu, hodil by se mu přímo k tématu alegorické metody jistě i C. Siegfried: *Philo als Ausleger* (1875) a k pozadí aleg. metody Z. Frankel: *Über den Einfluss der palästinische Exegese auf alexandrinischen Hermeneutik*.

2) V rámci řeckého modelu může být alegorizace motivována i jinak, než myslí autor. Má, že předem dané myšlenky se alegorik snaží nasadit na svou předlohu, s. 17-8 – tak ale přistupuje i k Filónovi (s. 35 pozn. 102, obecněji s. 22) Jiné přístupy: R. Lamberton: *Homer the Theologian: Neoplatonist Allegorical Reading and the Growth of the Epic Tradition* (Berkeley, 1986).

3) Škoda, že autor trochu nezauvažoval nad možnostmi a mezemi alegorizace nebo jejich relevancí v dnešní době např. ve zvláštním oddílu na nebo za koncem práce.

4) Nebylo by možná na škodu srovnat metodu Filónovu blíže metodou někoho jiného, aby tak obojí lépe vyvstalo; nabízí se alegorizace Órigenova, jelikož oba žili ve specifickém "kvasícím" prostředí dobové Alexandrie.

5) Chybí výklad, proč se Filón soustředí hlavně na Pentateuch (snad proto, že se četl a čte jako nejzávažnější v synagogální liturgii; pisatel se toho jen dotýká bez výkladu, s. 13 pozn. 24).

6) Pisatel tvrdí, že "v Bibli samotné je pak alegorie k nalezení pouze na několika málo místech." Odkazuje pouze na Sd 9,7-17, což lze vidět také jako bajku (jedinou v Bibli). Chtělo by to méně sporný příklad – pokud existuje. Navíc jeden příklad je málo.

7) Pisatel má, že Septuaginta už je místy v zárodku alegorizující, ale příklady, které uvádí (s. 21 pozn. 54) nejsou alegorie, ale "žehlení" smyslem příliš drsného hebrejského textu.

8) V kritickém myšlení mají být slova "často" a "několik" apod. provázena odkazy, což pisatel neučinil, každé tvrzení je ve vzdělaném diskurzu třeba dokladovat (s. 24, 20, 18 pozn. 39 aj.).

9) Nepochopil jsem závěrečnou větu "Odměnou trpělivému čtenáři je ale nahlédnutí pozoruhodně rozsáhlého díla, které svým přístupem stojí na počátku náboženské filosofie západu." Filón přece alegorickou tradici nezačal a filosofem byl jen v jistém smyslu.

Na závěr jen drobná upozornění: 1) Pisate sice uvádí, které vydání české bible používá a že má komentář, ale sám tento komentář využívá jen jednou (s. 37 pozn. 110), a nevydává počet z toho, kterými pozicemi je dán (je z r. 1864, kde např. pozice katolické a evangelické mohly být silně antagonistické). 2) Helénský (např. s. 10) není totéž co helénistický (helénistický znamená mající řeckého ducha, beroucí řec. kulturu jako standard). 3) Citáty je třeba přepisovat přesně (srv. s. 14 pozn. 28). 4) Některá tvrzení mohou být bez znalosti řečtiny neprůhledná – to platí pro s. 19 pozn. 43 (*dia* jako předložka a jako tvar jména Zeus). 5) Pešer (s. 20) ení jen "esejský výklad nalezený v Kumránu", ale prostě "výklad".

Hodnocení: navrhuji známku 2, v mírně substandardním pásmu.